

**EESTI VABAHARIDUSLIIDU
ARENGUSTRATEEGIA 2021-2035**

SISUKORD:

1. Arengustrateegia koostamise lähtekohad ja protsessi kirjeldus	3
2. Ülevaade valdkonna hetkeolukorrast ja trendidest	4
3. Ülevaade organisatsioonist	5
4. Eesti Vabaharidusliidu SWOT-analüüs	9
5. Visioon, missioon ja väärtused	10
6. Eesti Vabaharidusliidu strateegilised sihid aastateks 2021 - 2035	11
7. Tegevused ja mõõdikud 2021 - 2025	12
8. Eesti Vabaharidusliidu kommunikatsioon	16
9. Rahastusvõimaluste kaardistus	17
10. Seire ja hindamine	18
LISAD	18
LISA 1: Arengustrateegias kasutatavad mõisted	19
LISA 2: Vabahariduse mõiste	21
LISA 3: Koolitus- ja kompetentsikeskuse kontseptsioon	22
LISA 4: Vabahariduslike koolituskeskuste ja organisatsioonide rahastusallikate kaardistus	22

1. ARENGUSTRATEEGIA KOOSTAMISE LÄHTEKOHAD JA PROTSESSI KIRJELDUS

Käesolev arengustrateegia on koostatud Eesti Vabaharidusliidu järjepideva arengu tagamiseks ning määratleb liidu arengu eesmärgid ja põhisuunad.

Arengustrateegia lähtub Eesti Vabaharidusliidu põhikirjast, liikmete strateegiaseminaril 28.08.2020 kokku lepitud ja volikogu strateegiaseminaril 28.11.2020 täpsustatud missioonist, visioonist, väärtustest ja strateegilistest eesmärkidest. Samuti Eesti Elukestva Õppe Strateegiast aastani 2020, täiskasvanuhariduse programmi seletuskirjast aastateks 2020–2023 ning Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 eelnõus (seisuga 29.10.2020) kavandatud eesmärkidest ja tegevussuundadest.

Arengustrateegia eesmärgid on kavandatud 15 aastaks, mis on aluseks lühemaperioodiliste tegevuskavade koostamisele (3-5 aastaks). Iga-aastased detailsemad tegevused arengustrateegia eesmärkide elluviimiseks kavandatakse juhatuse poolt koostatavas aasta tegevuskavas.

Arengustrateegias kirjeldatakse Eesti Vabaharidusliidu missiooni, visiooni ja põhiväärtusi ning tegevuse eripärast lähtuvaid arengusuundi ja eesmäärke. Strateegia lisadeks on kommunikatsioonistrateegia koos kommunikatsioonitegevuste plaaniga, rahastusvõimaluste kaardistus ja koolitus- ning kompetentsikeskuse äriplaan.

Arengustrateegia koostamisel on kasutatud erinevaid:

- a) töövorme: liikmete ja volikogu seminarid, töörühma koosolekud, konsulteerimine sotsiaalsete partneritega.
- b) materjale: riiklikud arengudokumendid, liikmeküsitluste (kevad 2019 ja kevad 2020) tulemused, fookusgrupi intervjuude (2019-2020) kokkuvõtted, arengupäeva kokkuvõte (2019), arengustrateegia 2012-2020 täitmise analüüs.

Koostamist vedasid Ena Drenkhan ja Krista Habakukk.

Käesolevates dokumentides pole märgitud koroonaviiruse leviku poolt tekitatud mõju kogu elukorraldusele ja väga suurt mõju koolitusturule. EVHL teadvustab, et tuleb olla paindlik ning kohanduda oludega, mida ei saada ise muuta.

Arengustrateegia on kinnitatud liikmete üldkoosoleku poolt 31.03.2021.a.

2. ÜLEVAADE VALDKONNA HETKEOLUKORRAST JA TRENDIDEST

Täiskasvanute koolitus jaguneb Eestis tasemeõppeks ja täienduskoolituseks. Täienduskoolitusi pakuvad kutseõppeasutused, kõrgkoolid ja paljud erakoolitusasutused. Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmetel on täienduskoolituste pakkujaid ca 1200. Pakkujate arv on suurem, sest kõigil ei ole kohustust ennast tegevusloa või majandustegevusteate alusel registreerida.

Eesti Vabaharidusliidu (EVHL) liikmeskonda kuuluvad koolituskeskused pakuvad vabahariduslikke koolitusi. Vabahariduse roll on olla vahepealseks etapiks elukestvas õppes vähe osalenud sihtrühmade õppesse toomisel, pakkudes koolitusi õppimisharjumuse kujundamiseks ja eluks vajalike põhioskuste ning võtmepädevuste arendamiseks. Vabahariduse toel on lihtsam edasi suunduda tasemeõppesse.

Elukestvas õppes osalemise määr on Eestis kõrge - täiskasvanute õppes osales 2019. aastal 20 protsenti 25–64-aastastest elanikest, millega Eesti paigutus Euroopa Liidu riikide seas Põhjamaade järel neljandale kohale. Koolitustel oli osaluskordi 400 224. Koroonapandeemiast tingitud piirangute tõttu näitaja 2020. aastal pisut langes (17,1%).

Käesoleva strateegia koostamisel juhendusime kehtivast Eesti Elukestva Õppe Strateegiast aastani 2020, täiskasvanuhariduse programmi seletuskirjast aastateks 2020–2023 ning Eesti haridusvaldkonna arengukavast aastateks 2021–2035.

Riiklikud eesmärgid aastaks 2035:

- Täiskasvanute elukestvas õppes osalemine tõuseb 25 protsendini.
- Erialase haridusega täiskasvanute osakaal tõuseb 80 protsendini.

Fookuses on nii erialase hariduseta ja mitteaktiivsete inimeste (sh vanemaealised, noored, kes ei õpi, ei osale koolitusel ega tööta, hoolduskoormusega inimesed) tõhusam toetamine tööturule naasmiseks kui ka vanemaealiste tööturult lahkumise ennetamine. Oluline on tagada valmisolek tulevikutööks ning kohanemine majanduse struktuurimuutustega, nt valmisolek tehnoloogiate kasutamiseks ning digipädevuse tõstmine. Tervise parandamiseks ja tervena elatud eluea pikendamiseks peetakse jätkuvalt oluliseks kujundada inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ning elukeskkonda hoidvamaks.

Riiklikul tasemel on kavas:

- luua piirkondlikud hariduskeskused, et toetada regionaalse ettevõtluskeskkonna arendamist ja tööjõu ettevalmistamist;
- luua võimalused madalama oskus- ja haridustasemega täiskasvanutele õpiharjumuste kujundamiseks ja enesearendamiseks, sh digitaalseks kaasatuseks;
- tagada info kättesaadavus ja tugi täiskasvanutele elukestvas õppes osalemiseks ;
- suurendada üld- ja tulevikupädevuste õpetamist.

Olulised arendustegevused riiklikul tasemel 2020. aasta lõpu seisuga:

- täiskasvanute mittestatsionaarse üldharidusõppe reform;
- täienduskoolituse kvaliteedi arendus;
- täiskasvanute koolituse seaduse uuendamine;
- täienduskoolituse riikliku koolitustellimuse laiendamine lisaks kutseõppeasutustele ka kõrgkoolidele (tasuta koolituste pakkumine Eesti elanikele prioriteetsetes valdkondades);
- ettevalmistused tõukefondide uueks perioodiks 2021-2027.

3. ÜLEVAADE ORGANISATSIOONIST

Eesti Vabaharidusliit (EVHL) on mittetulundusühing, mis üleriigilise valitsusvälise organisatsioonina koondab haridussihilisi mittetulundusühinguid ja vabahariduslikke koolitusasutusi. Liidu liikmed on kasumit mittetaotlevad organisatsioonid sh kohalike omavalitsuste hallatavad koolituskeskused, kes oma põhitegevusena või ühena olulisematest tegevussuundadest on määratlenud vabaharidusliku õppe korraldamise.

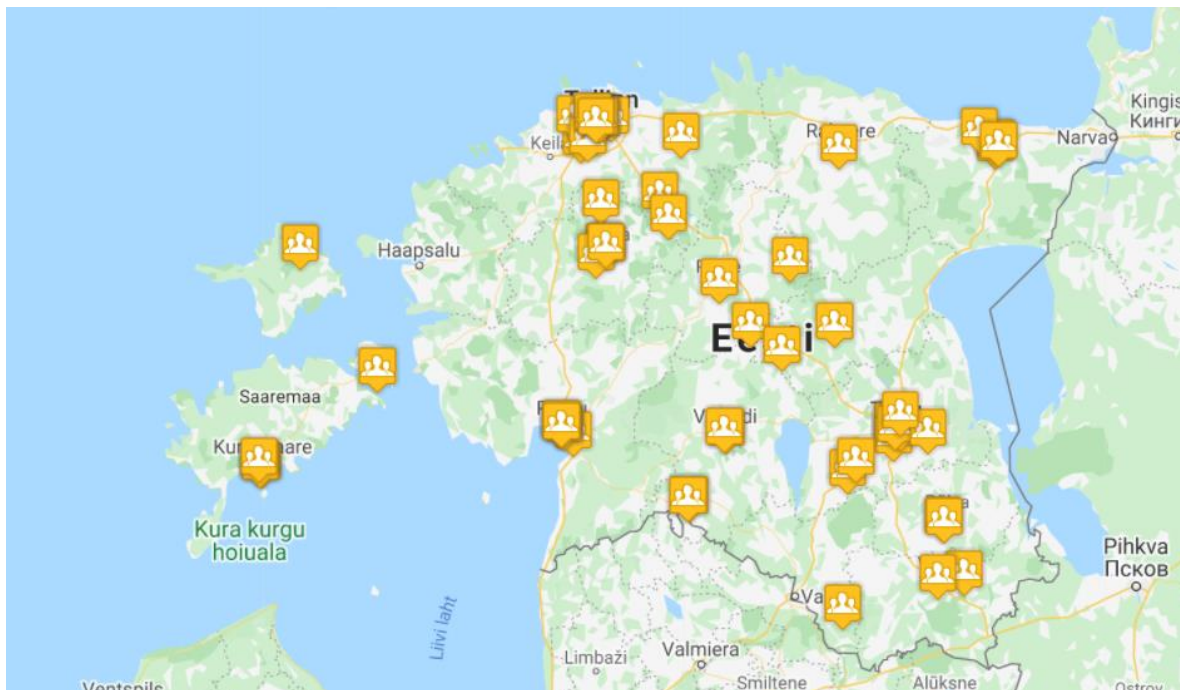
Eesti Vabaharidusliit on asutatud 14.04.1994 vabaharidust edendavate ühenduste ja õppeasutuste ühiste avalike huvide toetamiseks 33 asutajaliikme poolt Eesti Haridusliidu (1924-1940) traditsioonide jätkajana.

Vastavalt Eesti Vabaharidusliidu põhikirjale on organisatsiooni põhieesmärk elukestva õppe väärtustamine vabaharidusliku mõtteviisi levitamise ja kodanikuühiskonna arenemiseks vajalike võtmepädevuste kujundamisega. Selleks esindab EVHL oma liikmete huve suhtluses riigiga, võimalike rahastajate ja huvirühmadega (st teostab liikmete huvikaitset), vahendab oskusteavet ja informatsiooni täiskasvanuhariduses toimuva kohta, pakub liikmete esindajatele enesetäiendamise ja kogemuste vahetamise võimalusi, samuti viib ellu täiskasvanuharidust edendavaid projekte (sh rahvusvahelisi).

Seisuga 1.01.2021 on Eesti Vabaharidusliidus 65 liiget, avalikes huvides tegutsevad mittetulundusühingud, sihtasutused või õppeasutused, kes aitavad kaasa elukestva õppe väärtustamisele ja vabaharidusliku mõtteviisi levitamisele. Liikmed paiknevad 14 Eesti maakonnas (esindatud pole Läänemaa). EHISes on neist registreeritud 41.

Liikmete segmenteerimine (aluseks liikmete endi määratlus 2020.a liikmeküsitluses):

- 64% - keskused, kelle üks peamisi tegevusi on koolituste korraldamine jm haridustegevus
- 12% - liidud ja ühingud, kes koondavad sarnaste huvidega liikmeid või/ja organisatsioone
- 24% - muud e organisatsioonid, mis ei sobitu 1. ja 2. valiku alla.

Joonis 1. Eesti Vabaharidusliidu liikmete paiknemine üle Eesti

EVHL ei ole käsitletav organisatsioonina, mis on loodud oma liikmete teenindamiseks, vaid organisatsioonina, mis on loodud oma liikmete püüdluste ühendamiseks, et anda väärtustele tuginevale tegevusele koostegemise jõud.

Liikmete poolt pakutavate tegevuste kaudu on lõpp sihtrühmaks täiskasvanud õppijad üle Eesti, kellele pakutakse võimalusi oma teadmiste ja oskuste täiendamiseks mitteformaalses õppes neile vajalikus või huvipakkavas valdkonnas kodukoha lähedal.

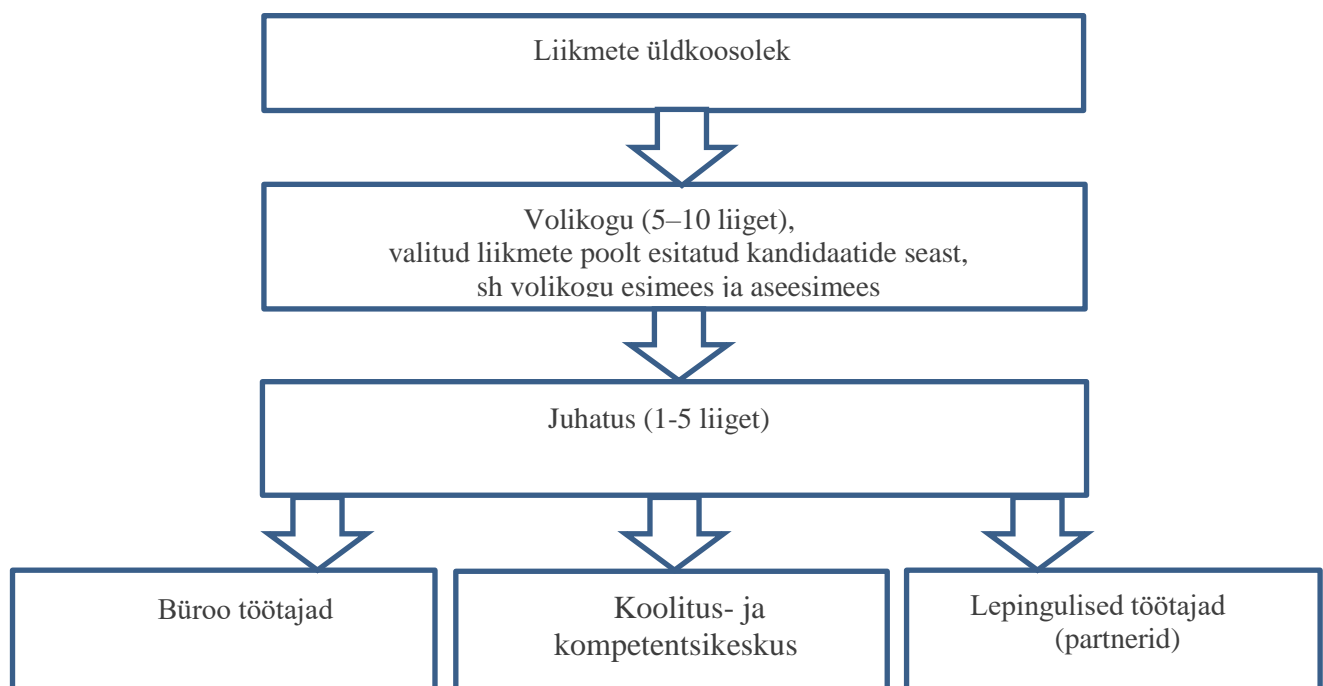
Tabel 1. Võrgustikus läbi viidud täienduskoolituste arv ja õppijate arv

Aasta	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Koolituste arv	1463	1792	706	1620	1606	2085	1926*

Õppijate arv	23 807	17 254	13 937	22 352	15 241	31 938	19 890
Keskuste arv, kes korraldasid koolitusi	37	39	32	36	33	39	51

*Numbris kajastuvad ka õpi- ja huviringid, mille üle peetakse eraldi arvestust al 2020.a.

Eesti Vabaharidusliidu kõrgem juhtorgan on liikmete üldkoosolek. Üldkoosolekute vahelisel ajal täidab üldkoosoleku ülesandeid üldkoosoleku poolt valitud volikogu. Igapäevaselt juhib ja esindab organisatsiooni juhatus, kes võtab tööle töötajad (juhatust koos töötajatega nim ka bürooks).

Joonis 2. Eesti Vabaharidusliidu struktuur

Eesti Vabaharidusliit teeb (soovib teha*) koostööd erinevate täiskasvanuhariduse valdkonnaga seotud organisatsioonidega:

A. Huvikaitse:

- Haridus- ja Teadusministeerium
- Eesti Rahvaülikoolide Liit
- ETKA ANDRAS
- Eesti Külaliikumine Kodukant
- Eesti Haridusfoorum

- Vabäühenduste Liit
- Eesti Kultuuri Koda
- Puuetega Inimeste Koda
- Eesti Koostöö Kogu*
- Eesti Linnade ja Valdade Liit ning maakondlikud KOVde ühendused*
- Eesti Koolitus- ja Konsultatsioonifirmade Liit*
- Eesti Tööandjate Keskliit*
- Eesti Personalijuhtimise Ühing PARE*

B. Elukestva õppe propageerimine ja koolitustegevuse arendamine:

- Eesti Rahvaülikoolide Liit
- ETKA ANDRAS
- Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
- Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituudi elukestva- ja mitteformaalõppe suund
- Rahvuskultuuri seltsid*

C. Osalemine rahvusvahelistes tööühmades ja hariduspoliitika kujundamisel:

- Euroopa Täiskasvanuhariduse Assotsiatsioon (European Association for the Education of Adults, EAEA)
- Euroopa Põhioskuste Võrgustik (European Basic Skills Network, EBSN)
- Põhjamaade täiskasvanuhariduse katusorganisatsioonide võrgustik (Nordic Network for Adult Learning, NVL)
- Balti riikide täiskasvanuhariduse katusorganisatsioonide koostöövõrgustik
- Rahvusvaheliste projektide partnerid üle Euroopa - erinevad täiskasvanuhariduse valdkonnad tegutsevad organisatsioonid.

4. EESTI VABAHARIDUSLIIDU SWOT-ANALÜÜS

<p>Tugevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● EVHLi pikaajaline kogemus vaba- ja täiskasvanuhariduse propageerimisel; ● Suurem osa Eestist on liikmetega kaetud ja lisandub uusi liikmeid; ● EVHL on tunnustatud partner Haridus- ja Teadusministeeriumile; ● Välja kujunenud koostöö täiskasvanuhariduse sidusorganisatsioonidega; ● Professionaalsete koolitajate võrgustiku olemasolu; ● Hea maine ja koostöökogemused rahvusvahelisel tasandil.	<p>Nõrkused:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● EVHLi organisatsioonina ei tajuta huvikaitse teostajana; ● Liikmetevaheline side on nõrk ja nad teevad vähe koostööd; ● Liigne sõltuvus avaliku sektori rahastusest; ● Järjepidevuse puudumine teadliku kommunikatsiooni elluviimisel; ● EVHLi ebapiisav tehnilise ja inimressursi olemasolu; ● Liikmete ebahühtlane kompetents õppijaile suunatud tegevuste elluviimisel; ● Vähene oskus teha tulemuslikku koostööd KOVdega; ● Koolituste korraldamine ei ole põhitegevus, vaid üks lisaraha teenimise võimalustest.
<p>Võimalused:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tihe koostöö partnerorganisatsioonidega vabahariduse propageerimisel; ● Elukestva õppe populaarsuse kasv ühiskonnas; ● Valdkonnas liidrirolli võtmine; ● Ühiskondlike trendide ja uuendustega kaasas käimine ja nende kasutuselevõtt; ● Tööandjate poolne kasvav inimeste isikuarengu väärtustamine; ● Uued rahastusvõimalused.	<p>Ohud:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vabahariduse mõiste ei ole ühiskonnas arusaadav. ● Hariduspoliitika muutused, mis ei pruugi toetada EVHLi kui katusorganisatsiooni eesmärke; ● Täiskasvanuharidusse suunatud Euroopa Liidu rahastusmeetmete vähenemine; ● Kriisid, mis mõjutavad EVHLi ja liikmete majanduslikku toimetulekut; ● Koolitusmaastiku jätkuv killustumine.

Arvestades seda, kuidas Eesti Vabaharidusliit saaks suurendada olemasolevaid tugevusi ja vähendada oma nõrkusi, maandada ohte ja kasutada ära võimalusi, on vajalik:

1. Senisest enam pöörata tähelepanu tööle liikmeskonnaga, toetades nende arenguvajadusi ja võimestada nende suutlikkust pakkuda õppijatele kvaliteetseid ja mitmekesiseid õpivõimalusi, mis omakorda toetab õppijate konkurentsivõimet tööturul ning aitab kaasa võimekusele end teostada isiklikus elus, töös ja ühiskonnas.
2. Kasutades ära EHVL pikaajalist kogemust vabahariduse valdkonnas ja riigi tasandi vajadust omada võimekat strateegilist partnerit, võtta senisest olulisem positsioon valdkonna huvikaitsjana kaasates teised samas valdkonnas tegutsevad partnerid.
3. Kasutades ära õppijate suurenevat huvi elukestvas õppes osalemise vastu, laia liikmete võrgustikku ja pika aja jooksul kogunenud oskusteavet ning nähes koolitusmaastiku jätkuvat killustumist, koondada vabaharidusliku valdkonna kompetents EVHL-i juurde ning olla selle kujundaja ja protsesside eestvedaja.
4. Kasutades meie tugevate ja professionaalsete koolitajate kogemust, teha tihedamat koostööd tööandjatega, et nad oskaksid näha isikliku arenguga tegelevas ning vabaharidust omandavas töövõtjas lisandväärtust ettevõttele.
5. Kasutada strateegilise turunduse võtteid, et tõusta liikmesorganisatsioonide abil pildile potentsiaalse õppija ja KOV-de jaoks.

Valdkonna ja EHVL-i hetkeolukorrast ning SWOT-analüüsist tulenevaid järeldusi oleme arvestanud strateegia visiooni ja sihtide seadmisel.

5. VISIOON, MISSIOON JA VÄÄRTUSED

Visioon 2035

Vabahariduslik õppimine on Eesti ühiskonnas väärtustatud, kättesaadav ja täiskasvanute hulgas populaarne.

Eesti Vabaharidusliit kui liikmete ühendus on elukestva õppe valdkonnas mõjus, tuntud ja tunnustatud huvikaitset teostav, mis on oma liikmete kaudu kõikjal Eestis esindatud ning nähtav.

Missioon: Väärtustame elukestvat õpet vabaharidusliku tegevuse kaudu, selleks EVHL:

- ühendab Eesti haridusmaastikul tegutsevaid vabahariduslikke koolituskeskusi jt organisatsioone, kes pakuvad läbi oma tegevuste täiskasvanud õppijatele kvaliteetset arenguvõimalust;

- edendab vabahariduslikku mõtteviisi, tagamaks selle kaudu ühiskonnas suuremat teadlikkust ja õppimisvõimaluste kättesaadavust;
- seisab vabaharidusliku õpet väärtustava ja toetava hariduspoliitika eest kohalikul, regionaalsel ja riiklikul tasandil.

Eesti Vabaharidusliit lähtub oma tegevuses järgmistest väärtustest:

- Avatus – jagame infot, oleme avatud uutele ideedele ja arengutele ning olemas õppijate jaoks nende eelnevast haridustasemest, vanusest, sotsiaalsest ja etnilisest kuuluvusest või muudest teguritest sõltumata;
- Kaasamine ja koostöö – oleme ühistegevuse eestvedajad, kaasates liikmeid, sidusrühmi, õppijaid ja koolitajaid, valdkondlikke institutsioone;
- Paindlikkus – kohaneme keskkonnas toimuvate muutustega ja oleme vajadusel muutuste algatajad;
- Usaldusväärsus – meie tegevus on läbipaistev, kohtleme partnereid võrdselt ja peame kokkulepetest kinni.

6. EESTI VABAHARIDUSLIIDU STRATEEGILISED SIHID AASTATEKS 2021 - 2035

1) Eesti Vabaharidusliit on mõjukas vabaharidust edendav valdkondliku huvikaitse teostaja ja juhtiv arvamusiider täiskasvanuhariduse poliitika kujundamises nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt.

Eesmärgi saavutamiseks vajalikud alaeesmärgid 5 aastaks (2021 - 2025):

- Oleme vaba- ja täiskasvanuhariduse valdkonna eestkõnelejaks ja strateegiliseks partneriks riigiasutustele, omavalitsustele ning valdkondlikele huvirühmadele.
- Oleme vabahariduse ja elukestva õppe arendaja, populariseerija, koostöövõrgustiku eestvedaja ja arvamusiider.
- Oleme arvestatav koostööpartner rahvusvahelistes täiskasvanuhariduse koostöövõrgustikes ja programmides.

2) Eesti Vabaharidusliit on professionaalselt juhitud majanduslikult toimetulev organisatsioon üle-eestilise liikmeskonnaga.

Eesmärgi saavutamiseks vajalikud alaeesmärgid 5 aastaks (2021 - 2025):

- Liidul on Eestit kattev, mõjukas ja aktiivne omavahel koostööd tegev liikmeskond.

- Liikmeskonna poolt on tagatud võimalused õppida olenemata õppija vanusest, eelnevast haridustasemest, sotsiaalsest kuuluvusest ja muudest teguritest.
- Liit on jätkusuutlik ja majanduslikult toimetulev organisatsioon.
- Toimib vaba- ja täiskasvanuhariduse koolitus- ja kompetentsikeskus (KKK).
- Vabahariduslik õpe on ühiskonnas nähtav läbi sihiteadliku kommunikatsiooni.

7. TEGEVUSED JA MÕÕDIKUD 2021 - 2025

	Alaesmärgid / võtmetegevused	Mõõdikud	Teostajad
Strateegiline siht nr 1: EESTI VABAHARIDUSLIIT ON MÕJUKAS VABAHARIDUST EDENDAV VALDKONDLIKU HUVIKAITSE TEOSTAJA NING JUHTIV ARVAMUSLIIDER TÄISKASVANUHARIDUSE POLIITIKA KUJUNDAMISES NII SISERIIKLIKULT KUI RAHVUSVAHELISELT			
Alaesmärk 1.1 Oleme vaba- ja täiskasvanuhariduse valdkonna eestkõnelejaks ja strateegiliseks partneriks riigiasutustele ning valdkondlikele huvirühmadele			
1.1.1	Osalemine poliitikakujundamise valdkondlikes töörühmades, komisjonides ja nõukogudes	Osaletud kohtumiste arv ja sisukokkuvõtted, liikmeskonnale esitatud ülevaated, esitatud seisukohad, tehtud ettepanekud ja nende tulemused	Esindajad kinnitatud volikogu otsusega
1.1.2	Riigile strateegiliseks partneriks olemine (HTM, tulevikus ka sotsiaal- ja kultuuriministeriumile)	Sõlmitud strateegilise partnerluse leping(ud)	Juhatus
1.1.3	Koostöö ja partnerlus valdkondlike organisatsioonide ning huvirühmadega	Regulaarne koostöö sh koostöökohtumiste arv, ühiselt esitatud ettepanekud ja pöördumised, ühisüritused	Esindajad kinnitatud volikogu otsusega, kaasatud ka liikmeskonna esindajad

Alaeesmärk 1.2 Oleme vabahariduse ja elukestva õppe arendaja, populariseerija, koostöövõrgustiku eestvedaja ning arvamusiidrid			
1.2.1	Vabahariduse ja elukestva õppe arenduse ning populariseerimise organisatsioonide vahelise koostöövõrgustiku eestvedamine	Toimiv koostöövõrgustik, kokku on lepitud ja ellu viidud tegevused	Juhatus, volikogu
1.2.2	Vabahariduse ja elukestva õppe arendus projektitöö kaudu	Edukalt ellu viidud projektide arv ja projektide mõju valdkonnale	Juhatus, projektijuhid
1.2.3	Kohalike omavalitsuste tasandil täiskasvanuhariduse poliitika väljatöötamises ja rakendamises osalemine st elukestvate õppele tähenduse andmine kohapeal	Täiskasvanuhariduse kajastamine KOV-de ja KOV-de ühenduste arengudokumentides	Volikogu, liikmed
1.2.4	Elukestva õppe populariseerimine ja arvamusiidriks olemine	<i>Vastavalt kommunikatsioonistrateegiale</i>	Juhatus, volikogu, liikmed
Alaeesmärk 1.3 Oleme arvestatav koostööpartner rahvusvahelistes täiskasvanuhariduse koostöövõrgustikes ja programmides			
1.3.1	Osalemine rahvusvahelistes täiskasvanuhariduse koostöövõrgustikes	Võrgustike arv, kus osaleme, mõju org-le, rahvusvaheliste praktikate mõju	Volikogu poolt määratud esindajad ja juhatus
1.3.2	Vabahariduse ja elukestva õppe arendus rahvusvahelise projektitöö kaudu	Edukalt ellu viidud projektide arv ja projektide mõju valdkonnale, kasutuselevõetud uuendused ja praktikad	Juhatus, projektijuhid
Strateegiline siht nr 2: EESTI VABAHARIDUSLIIT ON PROFESSIONAALSELT JUHITUD MAJANDUSLIKULT TOIMETULEV ÕPPIJATELE SUUNATUD ORGANISATSIOON ÜLE-EESTILISE LIIKMESKONNAGA			

Alaeesmärk 2.1 Eesti Vabaharidusliidul on Eestit kattev, mõjukas ja aktiivne omavahel koostööd tegev liikmeskond			
2.1.1	Liikmeskonna teadlik laienemine tagamaks üle-eestiline kaetus	Uute liikmete arv	Liikmed
2.1.2	Suhtlus liikmetega, liikmeskonna kaasamine tegevustesse ja koostöö eestvedamine	Liikmete rahulolu-uuringud, üldkoosolekud ja nendel osalejate arv, koostöiste ürituste ja projektide arv	Juhatus
2.1.3	Liikmeskonna võimestamine	Liikmeskonnale suunatud koolituste jm tegevuste ja osalejate arv	Juhatus ja KKK
Alaeesmärk 2.2 Liikmeskonna poolt on tagatud võimalused õppida olenemata õppija vanusest, eelnevast haridustasemest, sotsiaalsest kuuluvusest ja muudest teguritest.			
2.2.1	Kvaliteetse õppe pakkumine täiskasvanud õppijatele (sh võtmepädevuste arendamiseks ja õpivalmiduse suurendamiseks)	Koolituste arv, õppijate arv, kutsega koolitajate arv	Liikmed
2.2.2	Madalama haridustaseme ja konkurentsivõimega või muul viisil ebasoodsas olukorras sihtrühmadele suunatud tegevuste pakkumine	Nimetatud sihtgrupile suunatud tegevuste ja projektide arv, mõju sihtgrupile	Liikmed
2.2.3	Vabaharidusele võrdse ligipääsetavuse tagamine kõikidele (sh vanemaealised, erivajadustega inimesed)	Info vahendamisel ja tegevuste korraldamisel on arvestatud ligipääsetavuse põhimõtetega	Liikmed, juhatus
Alaeesmärk 2.3 Eesti Vabaharidusliit on jätkusuutlik ja majanduslikult toimetulev organisatsioon			
2.3.1	Lisavõimaluste rakendamine omatulu teenimiseks	Saadud tulu, omatulu osakaal kogueelarvest	Juhatus ja KKK

2.3.2	Kaasava juhtimismudeli väljatöötamine ja rakendamine	Kaasav juhtimismudel on rakendatud	Volikogu
Alaeesmärk 2.4 Toimib vaba- ja täiskasvanuhariduse koolitus- ja kompetentsikeskus (KKK)			
2.4.1	Regulaarselt toimuvate koolituste, seminaride, infopäevade korraldamine	Koolituste arv, õppijate arv, koolitusplaanid, kutsega koolitajate arv liikmeskonnas	KKK
2.4.2	Vabahariduse andmebaasi loomine ja kasutuselevõtt: <ul style="list-style-type: none"> – koolitajad, – õppekavad, – ressursid (ruumid, tehnilised vahendid, lisavõimalused ja –teenused), – väljaanded (raamatukogu) 	Andmebaasi maht ja selle info kasutajate arv/kasutatavuse ülevaade	KKK
2.4.3	Nõustamisteenuse pakkumine liikmete pädevuste ja kogemuste baasil	Väljatöötatud nõustamisteenus, nõustamiste arv, tagasiside	KKK
2.4.4	Valdkondlik seire, arendus- ja uurimistegevus kompetentsikeskuses vabahariduse ja elukestva õppe valdkonnas	Õppekavade arv, meetodiliste materjalide arv, tulemuste kajastuste arv	KKK
Alaeesmärk 2.5 Vabahariduslik õpe on ühiskonnas nähtav läbi sihiteadliku kommunikatsiooni			
2.5.1	Teadlik kommunikatsioon elukestva õppe ühiskonnas nähtavaks muutmiseks	<i>Vastavalt kommunikatsioonistrateegiale</i>	Juhatus

8. EESTI VABAHARIDUSLIIDU KOMMUNIKATSIOON

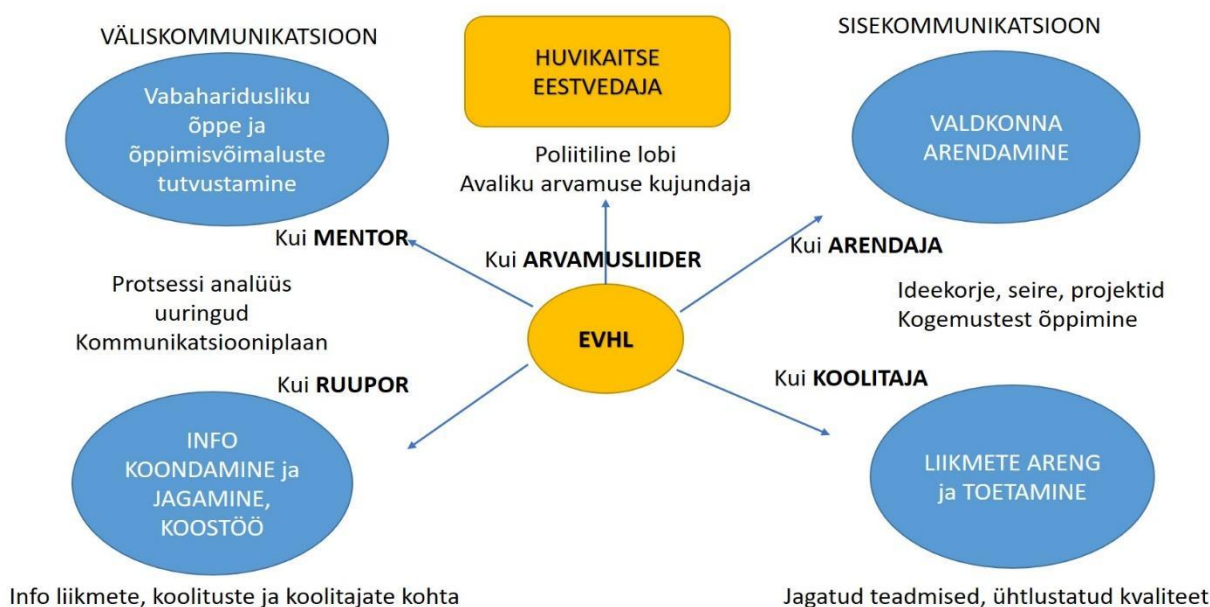
Eesti Vabaharidusliidu kommunikatsiooniplaan on käesoleva arengustrateegia 2021 – 2035 lisa ja toetab liidu poolt püstitatud strateegilisi sihtide elluviimist, millest kommunikatsiooniplaani vaates on oluline esile tuua järgmised punktid:

1. Eesti Vabaharidusliit on vabaharidust edendava valdkondliku huvikaitse teostaja ja juhtiv arvamusiider täiskasvanuhariduse poliitika kujundamises nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt.
2. Vabahariduslik õpe on ühiskonnas nähtav läbi sihiteadliku kommunikatsiooni.

Kommunikatsiooni alaeesmärgid:

- Väärtustada ja populariseerida vabaharidust;
- Tugevdada EVHL-i kuvandit liikmete ja partnerite hulgas;
- Kasvatada EVHL-i positsiooni ja mõjukust täiskasvanuharidust puudutavates avalikes diskussioonides;
- Tõusta arvamusiidriks vabaharidust puudutavates küsimustes;
- Toetada EVHLi liikmeskonna huvides tehtavat huvikaitset;
- Julgustada täiskasvanud õppijaid elukestvas õppes osalemisel.

Vabaharidusliidu kommunikatsiooni maatriks

9. RAHASTUSVÕIMALUSTE KAARDISTUS

Vabahariduslikel koolituskeskustel ja organisatsioonidel, mis tegutsevad mittetulundusühingu või sihtasutusena on oma tegevuste rahastamiseks mitmeid võimalusi:

- 1) liikmemaksud (ei kehti SA-dele);
- 2) omatulu teenimine;
- 3) kohaliku omavalitsuse toetus;
- 4) annetused;
- 5) sponsorlus;
- 6) projektitoetus.

Erinevate ühiskondlikes huvides toimuvate tegevuste läbiviimisel saab kasutada vabatahtlike abi. Lisaks on kasulik kursisolek tasuta koolituste võimalustega organisatsioonide personali pädevuste tõstmise eesmärgil.

Täpsem info rahastusvõimaluste kohta vt lisa 11.3.

10. SEIRE JA HINDAMINE

Arengustrateegia hindamine toimub kord aastas. Vajadusel uuendatakse arengusihte ja võtmetegevusi. Hindamise algatab juhatus ja moodustab selleks töörühma volikogu ja liikmete esindajatest. Töörühm viib läbi hindamise ning teeb muudatusettepanekud.

Muudatused arutatakse läbi liikmeskonnaga ja need peab heaks kiitma liikmete üldkoosolek.

Arengustrateegia hindamise aluseks on strateegilistest sihid ja võtmetegevused koos p 7 toodud mõõdikutega.

Strateegiliste sihtide saavutamise seire maatriks:

EESMÄRK	MÕÕDIKUD	SAAVUTA- MISE SEIS	JÄRELDUS/ MUUTMISETTE- PANEK

LISAD

- **LISA 1. ARENGUSTRATEEGIAS KASUTATAVAD MÕISTED**
- **LISA 2. VABA HARIDUSE MÕISTE**
- **LISA 3. KOOLITUS- JA KOMPETENTSIKESKUSE KONTSEPTSIOON**
- **LISA 4. RAHASTUSVÕIMALUSTE KAARDISTUS**
- **LISA 5. KOMMUNIKATSIOONISTRATEEGIA KOOS
KOMMUNIKATSIOONITEGEVUSTE PLAANIGA**

LISA 1: ARENGUSTRATEEGIAS KASUTATAVAD MÕISTED

Elukestev õpe (inglise keeles *lifelong learning*) on kõik elu jooksul ette võetud õpitegevused (nii formaalsed, mitteformaalsed kui ka informaalsed) eesmärgiga parandada teadmisi ja oskusi ning suurendada kompetentsust vastavalt iseenda, kodanikkonna, ühiskonna ja/või tööturu vajadustele.

Elukestvas õppes osalemise määr on nelja viimase küsitlusele eelneva nädala jooksul koolis või koolitusel osalenud 25-64-aastaste osakaal eagrupidis protsendina.

Huvikaitse ehk eestkoste (inglise keeles *advocacy*) on kodanikuühenduste tegevus, millega püütakse kindlustada oma eesmärkide arvestamist poliitika kujundamisel ning rakendamisel: lobitöö, kampaaniad, võrgustike arendamine, avalikkuse teavitamine.

Huviring on ajaliselt piiritletud eesmärgistatud grupiõpe, mis reeglina ei ole õppekavapõhine (v.a noorte huviringid) ja mille lõpetamisel ei väljastata dokumenti. Huviring toimub teatud perioodi jooksul (nt laulukoor või rahvatantsurühm).

Ligipääsetavus (täiskasvanuhariduse kontekstis) tähendab, et kõik täiskasvanud (sh puuetega inimesed) on kaasatud õppimis- ja infokeskkonda ning kõikidele on tagatud võrdsed võimalused elukestvas õppes osaleda.

Mitteformaalne õppimine (inglise keeles *non-formal learning*) on õpitegevus, mis on ette võetud teadlikult, eesmärgiga end arendada, hankida uusi oskusi, teadmisi ja kogemusi väljaspool traditsiooniliselt mõistetavat kooliharidust.

Täienduskoolitus on väljaspool tasemeõpet õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud õppetegevus, mis toimub väljundipõhise õppekava alusel.

Vaba- ja täiskasvuhariduse koolitus- ja kompetentsikeskus - Eesti Vabaharidusliidu allüksus, mis põhineb liikmete uuenduslikul koostööl ja mille eesmärgiks on pakkuda tuge liikmetele ning teistele elukestva õppe valdkonnas tegutsejatele aidates kaasa nende arengule nii kvalifitseeritud spetsialistide poolt pakutava nõustamisteenuste, erinevate uuringute ja koolituste, kui ka füüsilise keskkonna näol.

Vabaharidus tähendab vabadust õppida olenemata eelnevast haridustasemest, vanusest, sotsiaalsest ja etnilisest kuuluvusest ning muudest teguritest.

Vabahariduslik koolituskeskus on vabahariduslikku õpet pakkuv mittetulunduslikel alustel tegutsev organisatsioon.

Vabahariduslik õpe on isiksuse arengut, loovust, ettevõtlikkust, kodanikuaktiivsust ja sotsiaalset sidusust arendav (või toetav) üldhariv täiskasvanud õppijatele avatud mitteformaalne õpe, ilma otsese tööalaste kompetentside arendamise eesmärgita.

Vabahariduslik õpe on mitteformaalne täiendusõpe ilma otsese tööalaste kompetentside arendamise eesmärgita.

Võimestamine ehk jõutamine (inglise keeles *empowerment*) on inimeste, kogukondade ja organisatsioonide tegutsemisvõime, sh tahte, vastutustunde, õigusteadlikkuse, pädevuse ja oskuste sihipärane edendamine, et neil tekiks rohkem võimalusi osaleda aktiivsemalt ja sisulisemalt arendustöös, planeerimises, korraldamises ja juhtimises.

Õpiring on jagatud huvist ja õpivajadusest vabatahtlikult ühinenud õppijate rühm, kes teatud perioodi jooksul plaanipäraselt kokku saab, et juhendaja eestvedamisel oma teadmisi ja oskusi arendada. Juhendamine võib olla roteeruv ja jagatud, juhendaja võib olla rühma liige või väljastpoolt.

Õpisündmus on eesmärgistatud grupiõpe, mis ei ole õppekavapõhine ja mille lõpetamisel ei väljastata dokumenti. Õpisündmus on ühekordne (nt vestlus- või kultuuriõhtu, konverents).

LISA 2: VABAHARIDUSE MÕISTE

Kuni 2015. aastani oli täiskasvanute koolituse seaduses eraldi mõiste „vabahariduslik koolitus“ (1993.a seaduses – vabahariduskoolitus). Täiskasvanute koolitus jagunes: tasemekoolitus, tööalane koolitus. Vabahariduslik koolitus oli täiskasvanute koolituse seaduses sõnastatud: „Vabahariduslik koolitus võimaldab isiksuse, tema loovuse, annete, initsiatiivi ja sotsiaalse vastutustunde arengut ning elus vajalike teadmiste, oskuste ja võimete lisandumist. Õpe toimub kursuste, õpiringi või muus õppijatele sobivas vormis.“

- Vabahariduslik õpe on isiksuse arengut, loovust, ettevõtlikkust, kodanikuaktiivsust ja sotsiaalset sidusust arendav (või toetav) üldhariv täiskasvanud õppijatele avatud mitteformaalne õpe, ilma otsese tööalaste kompetentside arendamise eesmärgita.
- Vabahariduslik õpe on mitteformaalne täiendusõpe ilma otsese tööalaste kompetentside arendamise eesmärgita.

Vabahariduslik õpe hõlmab lisaks koolitusele ka õpisündmusi, huvi- ja õpiringe. Õpisündmus ja huviring on ajaliselt piiritletud eesmärgistatud grupiõpe, mis ei ole õppekavapõhine ja mille lõpetamisel ei väljastata dokumenti. Õpisündmus on ühekordne (nt vestlus- või kultuuriõhtu, konverents), huviring toimub teatud perioodi jooksul (nt laulukoor või rahvatantsurühm). Õpiring - vabatahtlikkuse alusel moodustunud grupp inimesi, kes käivad koos informaaalsel alusel eelnevalt kooskõlastatud teema või probleemide arutamiseks.

Vabaharidus tähendab vabadust õppida olenemata eelnevast haridustasemest, vanusest, sotsiaalsest ja etnilisest kuuluvusest ning muudest teguritest.

Vabaharidus on olemuselt laiem kui täiskasvanute huviharidus, sest sisaldab lisaks ka kodanikuharidust ja enesekohaste oskuste arendamist.

Vabaharidus kui tegevus toimub hariduse, kultuuri ja sotsiaaltöö piirimaal. Vabaharidusele on iseloomulik, et inimene on õppeprotsessi subjekt, õpe kujundatakse tema vajaduste ja huvide järgi. Samas toetab vabaharidus inimeste valmisolekute kujundamist toimetulekuks erinevate ja sageli kiirelt muutuvate igapäevaste ülesannetega.

Vabaharidus baseerub eelkõige kodanikeühendustel. Vabahariduslikku õpet pakuvad vabahariduslikud koolituskeskused sh rahvaülikoolid jt organisatsioonid, mis tegutsevad mittetulunduslikel alustel.

Vabahariduslik koolituskeskus - vabahariduslikku õpet pakuv mittetulunduslikel alustel tegutsev organisatsioon.

Koostanud Eesti Vabaharidusliit ja Eesti Rahvaülikoolide Liit veebruaris 2021 eesmärgiga taotleda vabahariduse mõiste ennistamist täiskasvanute koolituse seaduses.

LISA 3: KOOLITUS- JA KOMPETENTSIKESKUSE KONTSEPTSIOON

Otsus luua Eesti Vabaharidusliidu koolitus- ja kompetentsikeskus (KKK) võeti vastu Eesti Vabaharidusliidu volikogu koosolekul 15.04.2020. Otsus tulenes organisatsiooni peamistest nõrkustest – võrgustiku (liikmete) teadmiste-oskuste potentsiaal pole rakendatud, seni pole teenitud omatulu ja liikmetel eraldi võttes puudub projektitaotluste koostamise-projektide juhtimise ning kvaliteedijuhtimise alane võimekus. Eriti teravalt tõi selle välja murranguline 2019. aasta, kui paljud projektid lõppesid ja algas riiklik täienduskoolitusasutuste kvaliteedihindamine.

Eesti Vabaharidusliidu koolitus- ja kompetentsikeskusesse koondub vabahariduse võrgustiku oskusteave ja toimub:

1. Liikmete ja ka teiste mitteformaalõppe pakkujate nõustamine järgmistes küsimustes:
kvaliteedi tagamine, organisatsioonide juhtimine, rahastustaotluste koostamine, õppetöö arendus ja organiseerimine, koolituskeskuste asutamine ja koolituste korraldamine (õppekavade koostamine jpm), turundus ja veebidisain jm;
2. Koolituste, seminaride, infopäevade korraldamine ja läbiviimine;
3. Vaba- ja täiskasvuhariduse valdkonna andmebaas: info kogumine, haldamine ning jagamine:
  - a. Liikmed – ülevaade liikmete ja nende võtmevaldkondade kohta;
  - b. Koolitused – ülevaade võrgustikus toimuvatest koolitustest, ühine reklaam ja teavitatus;
  - c. Õppekavad – võrgustikus loodud õppekavad on kättesaadavad kõigile liikmetele;
  - d. Koolitajad – võrgustiku koolitajate info on kättesaadav kõigile liikmetele;
  - e. Metoodiline oskusteave (nt vabahariduses sobivate õppemeetodite kogumik jm);
  - f. Vabahariduse raamatukogu:
    - Paber kandjal teosed
    - Elektroonsed materjalid
4. Arendus- ja välisprojektide elluviimine kompetentsikeskuse rahvusvahelistumiseks;
5. Koolitajate ja õppijate õpirännete korraldus;
6. Haridusuuringute teostamine vabahariduse ja mitteformaalõppe valdkonnas.

Koolitus- ja kompetentsikeskus tegutseb Eesti Vabaharidusliidu osana, tegevuse laienes tulevikus eraldi struktuuriüksusena, aga mitte eraldiseisva organisatsioonina. Koolitus- ja kompetentsikeskuse juhataja allub EVHLi juhatuse liikmele/juhatajale.

Tegevus algab liikmete potentsiaali kaardistamisest (liikmeküsitluse teel), ülevaade väliskeskkonna toimimisest (kirjutuslaua-uuring), järgneb nõustamis- ja koolitussüsteemi mudelite väljatöötamine + teenuste paketid ja samal ajal ka olemasoleva info ning materjalide andmebaasidesse koondamine (koolitajad, õppekavad, metoodikad, õppekirjandus).

Koolitusplaani koostamine toimub kord poolaastas (I p-a jaan-juuni, II p-a aug-dets). Periooditi toimuvad arutelud Eesti Vabariigis liidud liikmetega (tegevuste ja seniste tulemuste tutvustamine liikmetele) ja pidevalt tulemuste levitamine.

LISA 4: VABAHARIDUSLIKE KOOLITUSKESKUSTE JA ORGANISATSIOONIDE

RAHASTUSALLIKATE KAARDISTUS

(info seisuga 10.02.2021)

Vabahariduslikel koolituskeskustel ja organisatsioonidel, mis tegutsevad mittetulundusühingu või sihtasutusena on oma tegevuste rahastamiseks mitmeid võimalusi. Järjepidevuse tagamiseks on hea kui ühendus planeerib oma tegevuste rahastamiseks erinevaid võimalusi.

Mittetulundusühingute seadus ütleb, et mittetulundusühingu tulu võib kasutada üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks ehk tulu tuleb suunata tagasi MTÜ tegevusse ja arengusse.

Sihtasutuste seaduses ei ole sätestatud SA tulude võimalikke allikaid, kuid seadus lubab tulusid kasutada vaid põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Lisaks peab SA põhikiri reguleerima sihtasutusele vara üleandmise korra ning vara kasutamise ja käsutamise korra.

Tegevuste rahastamise võimalused:

- 1) **liikmemaksud** – mittetulundusühingute liikmetelt kogutavad sisseastumis- ja liikmemaksud (ei kehti SA-dele);
- 2) **omatulu teenimine** – teenuste osutamisest või toodete müügist saadav tulu, vabahariduslikel koolituskeskustel peamiselt koolituste ja õpisündmuste korraldamine, oma ruumide rentimine jne;
- 3) **kohaliku omavalitsuse toetus** – kohalikud omavalitsused pakuvad erinevat liiki toetuseid (projekti- ja tegevustoetused, investeringutoetused, ühekordsed toetused, huviklubide toetused, projektitoetus kaas- või omafinantseeringu katmiseks, sündmuse korraldamise toetus jne). Milliseid toetusi just sinu kodukohas pakutakse, saad teada oma valla- või linnavalitsusest ning nende veebilehtedelt;
- 4) **annetused** – kingitus (rahaline või muu), millega ei kaasne kohustusi. Annetajaks saab olla nii era- kui juriidiline isik (ettevõtte, organisatsioon);
- 5) **sponsorlus** – vastastikusel kasul põhinev tegevus, milles üks pool pakub lepingu alusel rahastamist või teistsugust toetust (eesmärgiks enamasti nime-, kaubamärgi-, maine edendamine) ning teine pool viib selle toel ellu mingi tegevuse või ürituse, seejuures reklaamides sponsorit, näidates tema brändi ja võimalusel konkreetseid tooteid;
- 6) **projektitoetus** – kindla eesmärgi saavutamiseks taotletav toetus. Lähemalt projektitoetuste taotlemise võimalustest vt allpool.

Muud võimalused oma tegevuse toetuseks:

- **Vabatahtlike kaasamine:**

- a) Eesti Töötukassas registreeritud töötud - vabatahtliku töö eesmärk on töötü töövalmiduse toetamine arendades tema sotsiaalseid oskusi ja suhteid; andes talle suhtlemisvallas uusi kogemusi, teadmisi ja oskusi; võimaldades töötul omandada koostööoskusi erinevate inimestega ja harjutada julgust algatada uusi kontakte ning soodustades töötü töölesaamist ja valmistada teda ette tööeluks. Eesti Vabaharidusliidul on Eesti Töötukassaga sõlmitud vabatahtliku töö leping, mille raames saab vabatahtlikke rakendada ka meie liikmesorganisatsioonides.
  - b) Kaasa vabatahtlik läbi Vabatahtlike Värava: vabatahtlikud.ee.
  - c) Leia vabatahtlik oma kogukonnast või koolist vm.
- **Eestvedajate enesetäiendamise võimalused:**
    - a) Eesti Töötukassa töötust ennetavad teenused: [Tööta ja õpi!](#)
    - b) Tasuta koolitused kõrgkoolides ja kutseõppeasutustes: <https://www.hm.ee/et/tegevused/taiskasvanuharidus/tasuta-kursused>

Ülevaade projektitoetuste taotlemise võimalustest:

- **Hariduse rahvusvahelistumise agentuuri [Archimedes programmid](#) sh:**
  - a) Euroopa Liidu haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm 2021–2027 Erasmus+: <http://haridus.archimedes.ee/>. Seni on olnud kolme liiki meetmed:
    - Õpiränne (*Key Action 1*)
    - Strateegiline koostöö (*Key Action 2*)
    - Poliitikate kujundamine (*Key Action 3*)
  - b) Põhjamaade Ministrite Nõukogu haridusprogramm Nordplus: <http://haridus.archimedes.ee/nordplus>
- **Riigi tugiteenuste Keskuse kui Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendusüksuse [avatud taotlusvoorud](#).** Valdkonnad:
  - [Elukeskkond](#)
  - [Elukestev õpe](#)
  - [Ettevõtluskeskkond](#)
  - [Haldusvõimekus](#)
  - [Kõrgharidus ja teadus](#)
  - [Territoriaalne koostöö](#)
  - [Tööelu ja hoolekanne](#)
  - [Sotsiaalne taristu ja toetused](#)
  - [EMP ja Norra toetused 2014-2021](#)
  - [Rahastamisvahendid](#)

Eri valdkondade ja toetusmeetmete sihtgrupid on erinevad ja vabahariduslikud koolituskeskused/organisatsioonid ei pruugi kuuluda sihtgruppi!

Taotlusi saab esitada kas teatud perioodi jooksul, mis taotlusvoor on avatud või kuni eelarve vabade vahendite lõppemiseni. Asjakohase info saamiseks avatud taotlusvoorude kohta on soovitatav liituda toetuse saaja [infokirja postiloendiga](#).

- **Kohaliku omaalgatuse programm (KOP)**, mille eesmärk on tugevate ja omaalgatusel põhinevate kogukondade tekkimine ja püsimine. Toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse, tõhusama koostöö tekkesse ja kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse.
  - Meede 1 - kogukonna areng, millega panustatakse kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse ja tõhusama koostöö tekkesse.
  - Meede 2 - elukeskkonna ja kogukonnateenuste arendamine, millega panustatakse kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse.

Taotlemine toimub maakondlike arendusorganisatsioonide kaudu (valdavalt on rakendusüksuse rollis omavalitsuste liidud).

- **Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK)**:

- a) 2021. aasta arenguhüppe taotlusvoor eesmärgiga jõustada vabaühendusi ja suurendada nende võimekust saavutada oma põhikirjalisi avalikes huvides eesmäärke
- b) Rahvusvahelise koostöö suund:
  - rahvusvaheliste koostööprojektide omafinantseeringu toetamine (kuni 50%)
  - reisitoetus.

- **Aktiivsete Kodanike Fond Eestis (ACF)** - Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) toetuste 2014–2021 raames, programmi rahastavad Island, Liechtenstein ja Norra. Hetkel:

- a) Strateegilised projektid, mille eesmärkideks on:
  - Tugevam demokraatlik kultuur ja suurem kodanikuteadlikkus;
  - Laiem toetus inimõigustele ja võrdsele kohtlemisele;
  - Haavatavate rühmade suurem mõjujõud;
- b) Vabaühenduste tegutsemisvõimekust suurendavad projektid.

Täiendava info EMP toetuste kohta leiab www.eeagrants.org kodulehelt.

- **Eesti Kultuurkapital (KULKA)- kultuurivaldkonna toetused**

Eesti Kultuurkapitali struktuuri kuulub [8 sihtkapitali](#): kirjandus, näitekunst, helikunst, audiovisuaalne kunst, kujutav ja rakenduskunst, rahvakultuur, arhitektuur, kehakultuur ja sport. Lisaks [maakondlikud ekspertgrupid](#), mis teevad eraldusi oma maakonna kultuurivaldkonna eesmärkide täitmiseks.

Kultuurkapital maksab projekti- ja tegevustoetusi ning loometöö-, elutöö-, juubeli-, ravimi- ja matusetoetusi: <https://kulka.ee/taotlemine/eesti-kultuurkapitali-raha-jagamise-uldikord>.

Taotluste esitamise tähtajad on iga-aastaselt 20. veebruar, 20. mai, 20. august ja 20. november.

- **Leader-toetused** eesmärgiga Eesti maaelu arengukava (MAK) alusel toetada Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning riigieelarvest kohalikku initsiatiivi, edendades elu maapiirkonnas kohaliku koostöö kaudu, milles erinevad osapooled suunavad oma ühised jõupingutused piirkonna vajaduste kindlaksmääramiseks, nende elluviimiseks ning piirkonna võimaluste kasutamiseks. Toetust saab piirkondliku strateegia alusel ja toetuste vahendamine toimub [kohalike tegevusgruppide](#) kaudu.

Uus info 2021.a.

- **KIKi keskkonnateadlikkuse programm** - eesmärk on kujundada arusaama, et inimene on osa loodusest, loodus on majanduse ja kultuuri alus ning keskkonnakaitse ja -kasutuse vahel peab valitsema tasakaal. Toetatakse tegevusi, mille teemaks on säästva keskkonnakasutuse põhimõtete, looduse ja inimühiskonna seoste, looduses toimuvate protsesside ja elurikkuse tundmaõppimine.

- **Euroopa territoriaalse koostöö programmid**

- piiriülese koostöö programmid: [Eesti-Läti](#), [Eesti-Vene](#), [Kesk-Läänemere](#);
- piirkondadevahelise koostöö programmid: ([INTERACT III](#), [Interreg Euroopa](#), [ESPON 2020](#) ja [URBACT III](#));
- riikidevahelise koostöö ([Läänemere piirkonna](#)) programmid.

NB Programmid 2021-2027 on ettevalmistamisel.